

31 octombrie 2023

Faimoasa Filarmonică din Berlin la ea acasă

Text de Costin Popa

Adică în monumentală clădire cu arhitectură modernă și alambicată de secol XX, deschisă în 15 octombrie 1963, după un concurs adjudecat de arh. Hans Scharoun în decembrie 1956 grație votului decisiv al legendarului Herbert von Karajan. Este sediul actual al Filarmonicii berlineze fondate în 1882, a cărei Sală Mare cuprinde 2450 de locuri. În imediata proximitate se află clădirea asemănătoare stilistic a Sălii pentru Muzică de cameră, deschisă în 28 octombrie 1987 pentru 1180 de ascultători.

Trebuie reamintit că după 70 de ani de la anterioara apariție în București, orchestra Filarmonică din Berlin ne-a vizitat de două ori Capitala cu prilejul Festivalului George Enescu, în 2015 sub bagheta directorului muzical de atunci Sir Simon Rattle și în 2019 cu actualul dirijor-șef și conducător artistic, Kirill Petrenko, la pupitru.

Foto Heribert Schindler

Concertul la care am asistat recent în Sala Mare a avut loc în preziua aniversării a 60 de ani de la inaugurarea ei.

Afișul a cuprins „Stabat mater, op. 58” de Antonín Dvořák, iar Berliner Philharmoniker l-a avut pe podium pe dirijorul ceh Jakub Hrůša. Soliști, soprana americană Corinne Winters, mezzosoprana malteză Marvic Monreal, tenorul britanic David Butt Philip și basul Matthew Rose, tot britanic. Și-a dat concursul Corul Radio Berlin, pregătit de Gijs Leenaars. Un moment de reculegere s-a ținut înaintea concertului în memoria victimelor atacului Hamas asupra Israelului.

Jakub Hrůša. Foto Bettina Stöß

S-a constatat de la bun început că șeful de orchestră, 42 de ani, care a fost desemnat din 2025 director muzical al Operei Regale Covent Garden din Londra și care a vizitat Bucureștiul la pupitrul Filarmonicii din Viena cu prilejul recent încheiatei ediții a festivalului enescian, este un experimentat specialist al muzicii conaționalului său, stăpânind diversitatea construcției, aici cu participări solistice și corale de mare anvergură. Aș spune că „Stabat mater” este un larg dimensionat oratoriu cu tente operatice, asemuit întrucâtva cu „Messa da Requiem” verdiană și cuprinde 10 secțiuni întinse pe durata a 90 de minute.

Prima, „Stabat mater”, a debutat cu un cor în inflexiuni nobile, prin *crescendi* însuflețitoare mergând până la culminațiile de sonuri explozive, urmate de reprezentări lirice impregnate de durere. A fost și întâiul contact cu gestică expresivă a dirijorului, care nu folosește bagheta. Atacul spint al tenorului a expus o voce nu foarte concentrată, dar masivă, care a modelat și desene melodice moi. Un deosebit volum sonor a înfățișat și basul, cu glas de profunzime abisală. Soprana a dominat cvartetul și formațiile printr-o acută pătrunzătoare.

„Quis est homo...” a revelat vocea mezzosopranei, adânc rezonantă și nuanțată, pe cea pură a sopranei și impunătoare a basului, spre un final eteric al instrumentiștilor, dezvoltăți de la început în plină patină romantică.

Marvic Monreal și Corinne Winters. Foto Bettina Stöß

Corul a impresionat în „Eja mater, fons amoris” prin cantabilitatea fluidă a sopranelor în vocalizele topite în neant, urmare apogeuului fabulos.

Exploziv a fost basul însoțit de alămuri în atac tăios, urmat de viori unduitoare în secțiunea „Fac, ut adreat cor meum”, continuată de cor în cânt moale, catifelat, finalizat de vocea somptuoasă, de forță, a solistului.

În „Cui nati vulnerati” corul și-a probat încăodată omogenitatea.

Complexă a fost „Fac me vere tecum flere”, în care tenorul spint și-a împletit glasul cu corul majestuos, atât în registrul acut cât și în cel grav, încheind secțiunea cu sonorități aerisite susținute de plutirile flexibile ale orchestrei.

„Virgo virginum praeclara” a fost rezervată cântului în piano al corului, îmbinat cu aceleași nuanțe ale corzilor înalte, atacurilor *soft* ale vocilor cu accente susținute de orchestră în fraze de largă respirație.

Un duo tenor - soprană a venit în partea „Fac, ut portem Christi mortem”, în care soprana a emis câteva atacuri aspre sau utilizând *portamenti* mai puțin potrivite sobrietății momentului.

Penultima secțiune „Inflammatum et accensum” i-a fost destinată mezzosopranei, un solo cu intensă trăire lăuntrică, pasională, pe țesătură centrală, în care și-a evidențiat timbralitatea rotundă și consistentă. Altă remarcă merge către cordari, însoțitori de supremă valoare.

Cvartetul, corul și orchestra au încheiat oratoriul cu „Quando corpus morietur” printr-o îmbinare a planurilor sonore, din care s-au evidențiat *crescendi* emise de coriști către dezlănțuirile în *tutti* împletite cu cei patru soliști într-o exprimare romantică de largă deschidere și maiestruozitate. Variațiile de nuanțe de la pasajele *a cappella* distilate în piano până la forța maximă, urmată de un *diminuendo* topit în infinit, au constituit finalul lucrării.

A urmat un minut de tăcere mormântală impus de dirijor, replică a celui de dinaintea concertului. Apoi, aplauzele și ovațiile s-au dezlănțuit, validând o lectură magistrală.

Marvic Monreal, Corinne Winters, Jakub Hruša, David Butt Philip, Matthew Rose, Filarmonica și Corul Radio Berlin. Foto Bettina Stöß

Nu mai trebuie subliniată calitatea de mare preț a instrumentiștilor berlinezi, de la susurul firelor de sunet la tumultul dezlănțuit, de la omogenitatea intrinsecă a partidelor la împreunarea lor. Dirijorul, cu gesturi tăioase, ferme, decisive sau inspiratoare și ritualice a condus redând atmosfera sacră.

Concert de prânz în foaierul Filarmonicii

Gratuit. Deja cu aproape două ore înainte, coada la intrare se întindea pe câteva sute de metri ă n parc. Urma ca în imensul foaier al Sălii Mari a Filarmonicii să aibă loc un recital de violoncel și pian, sub genericul „Lunchkonzert”. Aveam să aflu că este un obicei programat cam de trei până la cinci ori pe lună, cu afișe variate. Ei bine, publicul a invadat foaierul și s-a așezat pe unde a putut, pe scaunele rezervate sau pe cele pliante aduse de acasă, la mesele restaurantului și barului, pe scări și pasarele, pe jos. Sau a stat în picioare. O minunată atmosferă populară. Sute de oameni. Fără etichetă.

Exceptionalul violoncelist austriac Knut Weber, membru din 1998 al Filarmonicii și al renumitului ansamblu al celor 12 violonceliști ai instituției berlineze (probabil că ne-a vizitat țara la Festivalul George Enescu din 2019, când grupul a susținut un recital la Ateneu), artist cu sunet minunat, a prezentat și a cântat în acompaniamentul de pian al slovacei Daniela Hlinková „Sonata pentru violoncel și pian în re minor, H.125” de Frank Bridge și „Sonata pentru violoncel și pian în Do major, op. 65” de Benjamin Britten. Trebuie spus că Weber cântă pe un violoncel David Tecchler din anul 1730, iar acompaniamentul s-a făcut la un pian Bösendorfer.

Așa un dejun, în cadrul ambiental al Filarmonicii berlineze și în sonorități divine, mai rar.